

Csók István öröksége

Hálás szívvel köszönöm a megtiszteltetést, hogy Csók István művészetét, személyiségét méltathatom abból az alkalomból, hogy az idei évben, születésének 150. évfordulóján, posztumusz Magyar Örökség Díjban részesül. Nem vagyok művészetének szakértője: a tiszteletére szervezett emlékvé főszervezőjeként, múzeumpedagógusként, de legfőképpen csodálójaként állok most itt.

150 évvel ezelőtt 1865. február 13-án a kis Fejér megyei faluban, Sáregresen látta meg a napvilágot Csók István. A csenevész kisfiút nyakas, kálvinista édesapja és szerető édesanyja egyaránt óvta, kényeztette. Hamar kiderült, hogy istenáldotta tehetség, érdemes képzésére odafigyelni. Jómódú molnár édesapja bőkezűen támogatta fia tanulmányait fiatal felnőtt koráig.

Csók István 17 évesen Budapesten Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványaként kezdte bontogatni szárnyait, ám a valódi fejlődést, művészi kibontakozást a Münchenben majd Párizsban töltött évek hozták meg. A fiatal festő tehetségében soha nem kételkedett, azonban mindig szigorú önvizsgálattal kutatta, vajon jó úton jár-e: témáiban, stílusában egyedi, s nem pusztán csak a korizlést követi. Többször előfordult, hogy alkotásait elégette, részben vagy egészen megsemmisítette.

Hogy helyes az irány, hamarosan egyértelművé vált. Művészete rendkívüli népszerűségnek örvendett. Jó ízléssel, különös tehetséggel és derűs lélekkel festett alkotásai a közönség és a pályatársak elismerését is elnyerték. Közel nyolc évtizednyi alkotói pályafutásában érhető módon termékenyebb és kevésbé termékeny, sikeres és kevésbé sikeres időszakok váltakoztak. Egy azonban állandó: Csók István a szépséget, az idillit, a bensőségest kutató és visszatükröző természete.

„Tekintete az élet minden jelenségét megtisztította a portól és a piszoktól. Optimizmusának égboltjáról világára egyszerre permetezett az üdítő nyári eső és sugárzott a mindent megszépítő nyári nap. Az ő tökéletes idealizmusának nem kellett átkölnie a világot, neki teljes gyönyörűséget jelent az élet. A termőföld költői álmait virágainak, füveinek, fáinak és gyümölcsseinek színével s csodálatos formáival mondta el. Csók István is a színek kimeríthetetlen szókincsén beszél. Színessége olyan, mint a réteké és a kerteké. Csupa virágszín.” (Kemény Simon, 1926)

Figyelemre méltó, hogy életművében az egészen kimagasló alkotások következetesen bizonyos témákhoz köthetők. Ezek magyarságát, a magyar népművészetet és hagyományokat dicsérő és hirdető művek: a *Tulipános láda*, *Ócsényi menyecske*, a sokárok világát megörökítő festmények; a természet szépségét idealizáló művei; a családot ünneplő sorozatai szeretett feleségéről, Júliáról és gyermekéről, Züzüről. Végül, de nem utolsó sorban vallását, istenhitét tükröző alkotásai: a *Keresztelő Ócsényben* és az *Úrvacsora*, amely a festő mélyen átélt lelki élményéből táplálkozva, a kis református templom puritán belső terében Isten ünneplésének legtisztább, legőszintébb bemutatása, életművének egyik legfontosabb darabja. A műalkotást külföldön több elismerésben, végül Párizsban a világkiállítás I. osztályú aranyérmében részesítették.

Csók István valóban európai művész volt, elismerések sorát kapta külföldön, képeit folyamatosan kiállították, illetve vásárolták Európa-szerte, de sosem felejtett el magyarnak maradni Európában. Jelzi ezt az is, hogy éppen Párizsban töltött éve alatt ébredt rá: megteremti a „magyaros stílust”, ekkor születtek sorra a magyar népművészetet, népi hagyományokat bemutató műalkotásai.

Komolyan vette, hivatásának tekintette az oktatást is. A Képzőművészeti Egyetem tanáraként, később rektoraként nem csupán a fiatal tehetségek gondozását, fejlesztését érezte

feladatának, hanem igyekezett metodikai újításokat, a képzéssel kapcsolatos reformokat is bevezetni. Tanítványai hálás szívvel, szeretettel emlékeztek rá.

Csók István szeretett festményeivel gyönyörködtetni: örömet, szépséget sugározni. Szeretett alkotni, és boldoggá tette, ha képeivel mosolyt csalhatott közönsége arcára. Mindezt sikerrel tette, és teszi a mai napig. Hogy miért? Mert a világ, amelyet közvetít, örök értékeket hordoz. A nemzet, a család, a hit, a szépség és az összetartozás értékeit.

A Csók István emlékévé főszervezőjeként is örömmel tapasztalom, hogy a festőművész népszerűsége töretlen: tízezrek látogattak el kiállításaira, fiatalok, idősek és gyermekek hálás szívvel merülnek el a világban, amelyet Csók István - halálát követően 54 évvel is - változatlan intenzitással tár elénk.

Az emlékévé során számos programmal, kezdeményezéssel elevenítjük fel Csók István életművét, különleges, derűs személyiségét. Célunk, hogy minél hatékonyabban, minél maradandóbb formában hívjuk fel a figyelmet Csók István művészetére, és személyén keresztül a magyar festészet, képzőművészet jelentőségére, a magyar kultúra ápolásának szükségességére.

Törekvéseink nagyon hasonlóak a Magyar Örökség és Európa Egyesület célkitűzéseéhez, ezért is felemelő és megható a mai nap, amikor a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében együtt örülhetünk, együtt ünnepelhetjük a magyar képzőművészet történetének kimagasló személyiségét, a Magyar Örökség Díj díjazottját.

Örökség. Mit is jelent ez a szó? Az utókorra hagyományozott javakat. Csók István esetében lenyűgöző életművét, csodálatos festményeit, bútorait, személyes tárgyait. Rejt azonban még valamit ez a szó: „örök”. Örök értékeket, amelyek „örök-ségét”, örökké tartó igazságát senki nem vitatja; értékeket, amelyek szolgálata emberré teszi az embert. Csók István embersége szolgálta művészetét, művészete pedig szolgálta és gazdagabbá tette családját, nemzetét és az európai kultúrát.

A Magyar Örökség-díj a művész életében kiérdemelt díjak hosszú sorát követően, születésének 150. évfordulóján, művészi pályájának betetőzése. Köszönet érte.

Rodics Eszter